

УДК 94(477.83)(092)"19"

DOI: 10.24919/2312-2595.2/44.185714

Микола ПОСІВНИЧ

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу новітньої історії, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 4, вул. Козельницька, м. Львів, Україна, індекс 79000 (posiv@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5555-0753>

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=s7MBaBkAAAAJ>

Роман ХОМЕНЕЦЬ

головний юрисконсульт Акціонерного товариства «Укрспецтрансгаз», 3, вул. Промислова, м. Долина, Україна, індекс 77503 (homenetsr@ukr.net)

Бібліографічний опис статті: Посівнич, М., & Хоменець, Р. (2019). Діяльність Андрія Шукатки («Шрама», «Савченка») в структурах ОУН (б). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 2/44, 182–198. doi: 10.24919/2312-2595.2/44.185714.

**ДІЯЛЬНІСТЬ АНДРІЯ ШУКАТКИ («ШРАМА»),
«САВЧЕНКА») В СТРУКТУРАХ ОУН (б)**

Анотація. *Мета дослідження* – вивчення біографії провідного діяча українського визвольного руху А. Шукатки («Шрама», «Гліба», «Савченка») як керівника Дрогобицького і Сумського обласних проводів Організації Українських Націоналістів. **Методологія дослідження** опирається на принципи історизму, верифікації, авторської об'єктивності, використанні загальнонаукових (аналіз, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-типологічний, історико-системний) методів. **Наукова новизна** пропонованого дослідження полягає у розкритті уявлення про масштаби (в межах сучасної території України) участі однієї людини, яким був А. Шукатка, в діяльності ОУН (б). **Висновки.** На основі опублікованих досліджень та архівних матеріалів висвітлюється роль А. Шукатки у різних структурних підрозділах ОУН (б), показується його діяльність у рядах визвольного руху. Він відіграв важливу роль у становленні ОУН на Сколівщині у 1930-х рр.,

організував боротьбу проти польської окупаційної адміністрації, здійснював контроль за діяльністю осередків ОУН, забезпечував збір зброї та проведення роз'яснювальної роботи серед місцевого населення. Саме сила його характеру та духу, визнання його авторитету у структурах ОУН, були причинами призначення його керівником Дрогобицького обласного проводу ОУН у 1941 р. Основним його здобутком на цій посаді є налагодження роботи Дрогобицького обласного проводу ОУН у період німецької окупації у 1941 р. Завдяки організаторським здібностям йому вдалося організувати побудову широкої мережі «Просвіти» та структур ОУН на Сумщині у 1942–1943 рр., забезпечити підбір кадрів для Організації, доставку підпільної літератури та поширення ідеології ОУН на Сході України. Показовим у житті А. Шукатки є широта географії його діяльності від Сколівщини на заході до Сумщини на сході України.

Ключові слова: Шукатка Андрій; український національно-визвольний рух; Дрогобицький обласний провід ОУН (б); провідник обласного проводу; похідні групи ОУН; архівно-слідча справа; Сколівщина.

Mykola POSIVNYCH

Candidate of Historical Science, Senior Research Fellow of the Department of Modern History, Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 4 Kozelnytska Str., Lviv, Ukraine, postal code 79000 (posiv@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5555-0753>

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=s7MBaBkAAAAJ>

Roman KHOMENETS

General Counsel of the Joint Stock Company «Ukrspetstransgaz», 3 Promyslova Str., Dolyna, Ukraine, postal code 77503 (homenetsr@ukr.net)

To cite this article: Posivnych, M., & Khomenets, R. (2019). Diialnist Andriia Shukatky («Shrama», «Savchenka») v strukturakh OUN (b) [Andriy Shukatka's Activities («Shram», «Savchenko») in the structures of the OUN (b)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 2/44, 182–198. doi: 10.24919/2312-2595.2/44.185714 [in Ukrainian].

ANDRIY SHUKATKA'S ACTIVITIES («SHRAM», «SAVCHENKO») IN THE STRUCTURES OF THE OUN (b)

Summary. *The purpose of the research is to study the biography of the leading figure in the Ukrainian liberation movement, Andriy Shukatka (Shram, Glib, Savchenko), as the head of the Drohobych and Sumy regional branches of the Organization of Ukrainian Nationalists. The methodology of the research is based on the principles of historicism, verification, objectivity of the author, use of general scientific (analysis, generalization) and special historical (historical-typological, historical-systemic) methods. The scientific novelty of the proposed research lies in discovering the idea of the scales (within the modern territory of Ukraine) of the participation of one person, Andriy Shukatka in the activities of the OUN (b). Conclusions.* *On the basis of the published researches and archived materials the role of Andriy Shukatka is traced in different structural subdivisions of OUN (b), his activity is shown in the rows of liberation movement. He played an important role in organizing of OUN in Skole in the 1930s, struggle against Polish occupational administration, carried out the control over the activity of branches of OUN, provided the collection of weapon and realization of explanatory work among local population. Due to the strength of his character and spirit, consideration of his authority in the structures of OUN, were the reasons of appointing him the head of Drohobych regional provid of OUN in 1941. His main achievement on this post was adjusting of work of Drohobych regional network of OUN in the period of German occupation in 1941. Due to organizational abilities he succeeded to organize the construction of wide network of «Prosvita» and structures of OUN in Sumy in 1942–1943, to provide the selection of the staff for the organization, delivery of underground literature and distribution of OUN ideology in the east of Ukraine. The breadth of geography of his activity from Skole in the west to Sumy in the east of Ukraine is indicative in the life of Andriy Shukatka.*

Keywords: *Andriy Shukatka; Ukrainian National Liberation Movement; Drohobych regional leader of OUN (b); the head of regional network; derivative groups of OUN; Archival Investigative Case; Skolivshchyna.*

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності у 1991 р. активно розпочалося вивчення українського визвольного руху ХХ ст. Важливу роль у цьому русі відіграла ОУН під проводом С. Бандери, яка виховала і підготувала сотні

тисяч членів, більшість з яких загинули у боротьбі за незалежність України. Існує велика кількість статей, довідників, альбомів, монографій та інших матеріалів, присвячених діяльності ОУН і УПА. Значна кількість із них стосуються досліджень біографій та діяльності їхніх керівників, рядових членів (Є. Коновальця, С. Бандери, Р. Шухевича, О. Гасина, Я. Стецька, М. Лебеда, В. Кука, Л. Ребета, С. Охримовича, Ю. Головінського, С. Ленкавського, Д. Мирона та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національно-патріотична діяльність українців під егідою ОУН була і залишається протягом тривалого часу предметом вивчення багатьох дослідників. Діяльність провідних керівників та членів ОУН досліджували І. Патриляк, В. Сергійчук, М. Посівнич, А. Бень, В. В'ятрович, Г. Дем'ян, М. Горбаль, А. Кентій, В. Футала, В. Ільницький. Деякі питання діяльності А. Шукатки як керівника у системі ОУН студіювали В. Ільницький, В. Ханас, М. Галів, О. Мороз, А. Гладилович, Г. Дем'ян, Г. Іванущенко.

Окремими джерелами є архівні документи, кримінальні справи, які зберігаються в архівах спецслужб України (архіви управлінь СБ України у Львівській та Сумській областях, архів Головного управління Національної поліції України у Львівській області), держаних архівах Львівської, Чернігівської та Сумської областей. Проте ще немає праці, яка б висвітлювала життя та національно-патріотичну діяльність провідного діяча ОУН (б) А. Шукатки («Шрам», «Гліб», «Савченко»).

Мета статті. Про необхідність проведення саме такого дослідження зазначав проф. В. Футала (Футала, 2017, с. 294). Актуальність проблеми також зумовлена необхідністю вивчення минувшини, збереження національної ідентичності та формування сучасних поглядів на патріотичне виховання молоді. Прикладом для цього може служити національно-патріотична боротьба не тільки самого А. Шукатки, а й членів його родини, багато з яких загинули, а ще більше відбували покарання у концтаборах СРСР.

Виклад основного матеріалу. А. Шукатка народився 18 вересня 1918 р. у селі Побук Стрийського повіту Станіславського воєводства (сьогодні село Побук Труханівської сільської ради Сколівського району Львівської області). У сім'ї окрім нього,

було ще семеро дітей: Микола, 1902 р.н., Анна, 1909 р.н., Іван, 1911 р.н., Марія, 1913 р.н., Степан, 1914 р.н., Василь, 1921 р.н., Григорій.

Початкову школу закінчив у Побуці (1930). У 1931 р. вступив до Стрийської гімназії, де провчився шість класів. На початку сьомого класу його виключили, як писав сам А. Шукатка, «за політичну діяльність». У 1938 р. відбув організаційну практику у філії товариства «Просвіта» в Скольому, а в 1939 р. його тут зараховано постійним організатором Повітового кружка «Рідної школи».

На формування світогляду великий вплив мали бої Легіону січових стрільців із російською армією у роки Першої світової війни, які проходили неподалік рідного села. Він, як й інші мешканці, відвідував могили січових стрільців на горі Ключ. Народна пам'ять про героїчне минуле земляків, патріотичні пісні про подвиги січовиків, участь у діяльності ОУН старших членів родини були визначальними у виборі життєвого шляху А. Шукатки. Своє подальше життя він присвятив національно-визвольній боротьбі.

За браком документальних джерел немає можливості детально відтворити діяльність А. Шукатки до 1941 р. Про окремі сторони його діяльності цього періоду можна довідатися зі свідчень жителів села Побук, допитаних як обвинувачені чи свідки. В одній зі справ читаємо такі свідчення В. Шукатки про А. Шукатку. Батько Андрія – Андрій Федорович Шукатка – з приходом в 1939 р. радянської влади в Західну Україну вважався середняком. Андрій навчався в Стрию. В 1938–1939 рр. працював у Сколе, а потім у Стрию інструктором повітового комітету «Просвіти». А. Шукатка підтримував зв'язок з комітетом організації «Просвіта» в селі Побук, був присутній на її зборах. Зі встановленням радянської влади в західних областях УРСР А. Шукатка мешкав вдома у своїх батьків в селі Побук і працював по господарстві (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 28–29).

У протоколі допиту від 07.03.1940 р. жителя села Побук Т. Яремковича зазначено, що осередок ОУН в селі Побук виник у 1930 р. Станом на 1939 р. його членами були: В. Абрагамович; Г. Босяк; Д. Бурак; Д. Гаврилів; М. Гаврилів; В. Ленів; І. Лопушанський; А. Шукатка, син Андрія («Шрам»); В. Шукатка, син

Семена; В. Шукатка, син Степана; І. Шукатка, син Михайла. З 1935 р. А. Шукатка – член ОУН. Брав участь в організації націоналістичних структур в районі. У 1939–1942 рр. – Окружний провідник ОУН. Організаторами і керівниками ОУН в селі Побук в 1939 р. були А.А. Шукатка, І.М. Шукатка (при керівництві та участі осіб зі Львова). Обидва були арештовані у 1939 р., однак з-під арешту їм вдалося утекти (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 40; Дем'ян, 1996, с. 563; Дем'ян, 1994, с. 5).

У цьому ж протоколі допиту Т. Яремковича також зафіксовано, що керівники ОУН у селі Побук А. Шукатка та І. Шукатка у 1939 р. мали заховану велику кількість зброї для повстання проти радянської влади, яке заплановане було на весну 1940 р. Основне завдання ОУН полягало в досягненні самостійності України, проведення «контрреволюційної політики» проти СРСР, а керівники організації Андрій та Іван Шукатки роз'яснювали масам, що в «Радянському Союзі голод, бідність, гноблення населення, що радянська влада тільки до весни, а весною прийде німець, що проти радянської влади піднімаються села Західної України, висміювали бійців Червоної армії та називали їх голодранцями» (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 41).

Житель села Побук І. Шукатка на допитах у НКВД свідчив, що А. Шукатка, будучи одним із керівників ОУН на Сколівщині, відповідав за організацію діяльності ОУН в селі Верхне Синьовидне, працював інструктором у Сколівському районному комітеті «Просвіта» і приїжджав на збори комітету в селі Побук (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 34).

Про авторитет А. Шукатки у рідному селі можна довідатися з випадку, описаного в зазначеній справі. У вересні 1939 р. через село Побук проходила група військових поляків у кількості 32 осіб з Борислава та Дрогобича, які втікали від нацистів. Місцеві активісти їх роззброїли. Чотирьом жителям села Побук О. Соловію, Г. Чопу, О. Шукатці (коваль) та І. Загакайлу, які не належали до ОУН, було наказано їх повісити. Дізнавшись про такі наміри, А. Шукатка наказав відпустити полонених (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 37).

Під час проведення виборів до місцевих органів тимчасового управління, які проводилися в жовтні 1939 р. у Західних областях УРСР після установаження тут радянської влади, члени

ОУН в селі Побук хотіли висунути А. Шукатку на посаду керівника сільської ради. Він відмовився, однак організував виборчу кампанію так, щоб до сільського комітету були обрані члени ОУН села Побук, а його головою обрано активного члена ОУН І. Марецького (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-14789, арк. 37–38).

У 1940 р. А. Шукатка перебував на нелегальному становищі, оскільки в цей час займав посаду заступника керівника окружної ексекютиви ОУН. Про його діяльність в ОУН дізнаємося зі справи двоюрідного брата М. Сявавка. Тут зазначено, що А. Шукатка проводив активну діяльність у Сколівському районі в 1940 р. разом з іншими членами ОУН з Верхнього Синьовидного (М. Сявавка, К. Цмоць, Й. Шило, О. Лепецький, Д. Мицик) (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. П-20539, арк. 14зв., 25).

У матеріалах кримінальної справи про виселення сім'ї А. Шукатки значиться, що Андрій Федорович та його дружина Параскева переховували свого сина Андрія. Сім'я А. Шукатки арештована в 1940 р. та депортована в Красноярський край. До її складу входили: батько Андрій Федорович Шукатка 1879 р.н., мати Параскева Михайлівна 1888 р.н., брат Стефан 1914 р.н., дружина брата Стефана Катерина 1914 р.н., син брата Стефана Богдан 1935 р.н. (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. Р-28092, арк. 1–2, 6).

Під час виселення у них було конфісковано таке майно: землю 4,58 га, коня, дві корови, телицю, плуг, борону, ручну молотарку, віз, січкарню, хату, стодолу, стайню. Батько А. Шукатки – Андрій Федорович – помер на засланні в 1941 р., а мати Параскева втекла із заслання в рідне село Побук, де померла у 1947 р. (Архів УСБУ у Львівській обл., спр. Р-28092, арк. 7–8).

Є дані про те, що А. Шукатка брав участь у II Великому зборі ОУН як один із 16 делегатів-крайовиків, який проходив із 1 до 4 квітня 1941 р. в Кракові після розколу ОУН в лютому 1940 р. У 1941 р. А. Шукатка займається розбудовою організаційної структури Дрогобицького обласного Проводу ОУН. Дрогобицький обласний провід ОУН легально розпочав діяти з липня 1941 р. у Дрогобичі на вул. Стрийській 2 (в будинку біля церкви св. Петра і Павла). Із початком німецько-радянської війни, перебуваючи на посаді провідника ОУН (б) Дрогобицької області,

він зазначив: «У Дрогобичі брак людей. Більшовики винищили там інтелігенцію» (Гладилович, 1997, с. 364; Галів, 2010, с. 93; Галів, 2009, с. 194; Дем'ян, 2003, с. 584).

До складу проводу входили референт пропаганди В. Николяк («Клен»), який був заступником провідника, референт з питань ідеології В. Кобільник, референт зв'язку М. Трач, референт для роботи з молоддю Р. Коцюба, референт для роботи з інтелігенцією Л. Грушак, районний провідник Д. Білий («Лис»), секретар і референт жіночої мережі О. Німилович та ін. (Ханас, 2012, с. 433).

Обласний провід Дрогобиччини зосередився на реалізації основних завдань життєдіяльності краю: створенні та розбудові місцевих органів влади та перепідпорядкування управлінських структур; розв'язанні важливих господарських проблем; національно-культурному відродження тощо. 3 липня 1941 р. члени Дрогобицького обласного проводу ОУН скликали дрогобичан на нараду, яка відбулася в залі Народного Дому. Присутніх поінформовано про те, що 30-го червня 1941 р. у Львові проголошено Акт відновлення незалежності Української Держави і сформовано Державне Правління на чолі з Я. Стецьком. А. Шукатка та В. Николяк також провели збори з активом міста Дрогобич (Ханас, 2012, с. 434).

Під час святкування в м. Стрий Акту проголошення незалежності Української Держави, яке відбувалося в парку Йордана 20 липня 1941 р., А. Шукатка у своїй запальній промові від обласного Проводу ОУН розповідав, який тернистий шлях пройшли українці під проводом ОУН та її керівників, щоб здобути волю. Після його виступу В. Николяк провів присягу вірності, підпорядкованості ОУН під керівництвом С. Бандери (Ханас, 2014, с. 46–48).

Діяльність Дрогобицького Проводу ОУН (б) у перших числах липня 1941 р. визначалася двома вагомими чинниками: присутністю німецького Вермахту (який із «визволителя» перетворився на окупанта) та проголошення чільними представниками революційної ОУН Акту відновлення Української держави, що відбулося 30 червня 1941 р. у Львові й визначило подальшу стратегічну діяльність Організації загалом та її низових ланок зокрема. Структура ОУН в Дрогобицькій області включала, окрім облас-

ного, три окружні, 15 районних проводів, а також станиці в селах (Галів, 2010, с. 94).

Із перших днів окупації Дрогобича німецькими військами взаємини між німецькою військовою адміністрацією і Проводом ОУН базувалися на засадах взаємопорозуміння. Військові погодилися на організацію української міліції, органів влади тощо. Але з прибуттям до міста гестапо усе змінилось. За наказом голови обласного Проводу «Шрама», А. Гладилевич, В. Кобільник та В. Николяк вирушили до коменданта гестапо з метою з'ясувати його ставлення до ОУН. Молодий комендант прийняв трьох членів Проводу ОУН ввічливо, але холодно. Пообіцяв, що з'ясує ситуацію у Львові і повідомить їх. Уже під час другої зустрічі гестапівець говорив з ними підвищеним голосом: «Бандера? Та ж він наш ворог. Він без нашого відома проголосив самостійну Україну» (Ханас, 2012, с. 435).

Згодом гестапо розпочало збирати інформацію про персональний склад обласного Проводу ОУН, що означало підготовку до майбутніх арештів. 15 вересня 1941 р. заарештували майже весь Дрогобицький обласний Провід ОУН (б), крім Д. Білого, який зумів втекти, В. Кобільника, А. Гладилевича, В. Николяка, котрих не було в місті, А. Шукатки, Т. Норичка та ін. (Галів, 2010, с. 94; Мороз, 1997, с. 440).

Масові арешти 15–16 вересня 1941 р. не змогли знищити ОУН (б). Навпаки, вони спричинилися до зміцнення позицій цього руху і відкрили новий етап боротьби посиленням заходів конспірації і безпеки. У вересні 1941 р. керівники ОУН зібралися на першу конференцію, присвячену аналізу ситуації. Було прийнято рішення перекинути на центральні і східні землі якнайбільше провідних членів (Косик, 1993, с. 188–189).

З початком радянсько-німецької війни ОУН створила Похідні групи, які почали активно проникати на терени Центральної, Східної та Південної України. Метою цих груп було заслужити довіру місцевих жителів, сприяти відбудові їхнього громадського життя і врешті-решт розбудити національну свідомість наддніпрянських українців. Також вони мали проводити агітацію, щоб жителі східних теренів України приєдналися до національно-визвольної боротьби саме під проводом ОУН Бандери (Гунчак, 2005, с. 221; Ковальчук, 2001, с. 4).

На початку 1942 р. відбулася зміна у керівництві Дрогобицького обласного проводу ОУН, яка була пов'язана з тим, що, за рішенням Проводу, «Шрам» вирушив на Чернігівщину для пропагандистської роботи. Період націоналістичної діяльності А. Шукатки («Шрам», «Гліб») на Чернігівщині поки що досліджений недостатньо. Однак є документальні відомості про діяльність на Чернігівщині А. Савченка («Гліба»), який звідтіля в січні 1942 р. прибув до Сумського обласного проводу ОУН для здійснення пропагандистської діяльності (Мелень, 1995, с. 148; Мороз, 1997, с. 440; Іванущенко, 2009, с. 14–15).

Як зазначає Г. Іванущенко, важливим чинником у виникненні націоналістичного підпілля на Сумщині є діяльність Похідних груп ОУН, які були створені за наказом С. Бандери саме для проголошення Акту 30 червня в інших місцевостях України та створення клітин українського підпілля. У міру поступу фронтових ліній Похідні групи перейшли на лівобережну Україну й покрили своєю організаторською працею всі терени від Сум, Харкова, Донбасу, Криму аж до Краснодару (Іванущенко, 2009, с. 11).

Часом оформлення осередку ОУН на Сумщині можна вважати січень 1942 р. керівником обласного Проводу ОУН був С. Сапун, місцевий учитель гімназії. Тоді ж виникла проблема підготовки націоналістичних кадрів. У січні 1942 р. до Сапуна зі Львова прибули Савченко, приблизно 27 років, русявий, середнього зросту, з широкими плечима, лице кругле, вуса і броду голить; Швачко, приблизно 26 років, нижче середнього зросту, коренастий, волоси чорні. Савченко і Швачко виконували роль зв'язкових з центром ОУН у Львові і одночасно були інструкторами зі створення ОУН в Сумській області. Про свою роботу вони говорили тільки зі Сапуном. Після їхнього приїзду Сапун почав носити значок українських націоналістів із зображенням тризуба. А. Савченко в період перебування у Сумах користувався псевдонімом «Гліб» (Іванущенко, 2009, с. 13–15; Архів УСБУ в Сумській обл., спр. П-13667, т. 1, арк. 64–67, 196; т. 2, арк. 210).

На основі допитів різних осіб Г. Іванущенко припускає, що схема побудови сітки ОУН на Сумщині будувалася так: спочатку створювався осередок «Просвіти», а потім через нього «фільтрувалися» люди для більшої політичної роботи. На цьому, другому етапі, їх знайомили з представником «центру ОУН». Наступ-

ним етапом була активізація діяльності через «Просвіту», велася культурно-просвітня робота зі створення гуртків, шкіл, театрів, різноманітних курсів, проведення урочистостей, до різних національних свят, ювілеїв українських діячів, влаштування лекцій і концертів. Паралельно відбувався відбір людей для залучення в ОУН, їх ідеологічний вишкіл через ознайомлення з націоналістичною літературою. Під особливою увагою було питання придбання зброї (у Лебедині), технічних засобів радіозв'язку (в Сумах) та організація підпільної друкарні (у Конотопі). Здійснювалася робота з просування місцевих націоналістів в адміністративний апарат (Іванущенко, 2009, с. 15).

А. Шукатка, виконуючи в Сумах роль одного з керівників місцевого проводу ОУН як А. Савченко-«Гліб», у 1942 р. заявляв, що метою діяльності ОУН у даний момент є підбір українських націоналістичних кадрів і їх виховання. Головним завданням ОУН – боротьба за створення самостійної України, агітація і масове залучення нових членів ОУН. Боротьба проти німців буде розпочата тоді, коли буде дано відповідний сигнал (Архів УСБУ в Сумській обл., спр. П-13667, т. 1, арк. 51, 197).

Арештований органами НКВД керівник Конотопського окружного проводу ОУН Т. Таланчук під час слідства у 1943 р. зазначав, що керівником Сумського «проводу ОУН» був «Гліб», за завданням якого він двічі їздив у м. Київ для зв'язку з керівником ОУН на території східних областей України і виконував роль зв'язкового між Конотопським окружним і Сумським обласним проводом ОУН (Архів УСБУ в Сумській обл., спр. 11492, т. 2, арк. 337).

Інші арештовані органами НКВД члени ОУН на Сумщині під час допитів також згадували про керівника ОУН на Сумщині «Гліба». Л. Сучко під час допитів вказував, що в ОУН він був залучений у вересні 1942 р. представниками Сумського обласного проводу – Короленком і «Глібом» (прізвища його не знає), від яких отримав псевдо «Софрон». «Гліб» йому розповів, що проживає в місті Суми у приміщеннях для курсів німецької мови, де працює викладачем чи на іншій посаді. «Гліб» був керівником обласного центру ОУН, а його заступником – директор курсів німецької мови в Сумах. Керівник Конотопського районного проводу ОУН М. Школяренко також зазначав, що був завербо-

ваний Короленком та «Глібом» у вересні 1942 р. і призначений ними керівником проводу під псевдом «Сагайдачний» (Архів УСБУ в Сумській обл., спр. 11492, т. 2, арк. 339–340).

П. Короленко повідомляв, що, отримавши в Києві скерування в Конотопський і Королівський райони Сумської області, в процесі роботи мав зв'язатися з керівником Сумського обласного центру ОУН під псевдом «Гліб», від якого отримувати всі вказівки по роботі. «Гліб» давав завдання Короленку їхати в Західну Україну для отримання літератури щоб доставити її в Суми (Архів УСБУ в Сумській обл., спр. 11492, т. 1, арк. 86).

7 жовтня 1942 р. Сапун, його син та дружина, Савченко («Гліба») та Швачко були арештовані СД. Проведенням арешту особисто керував начальник СД Ганен. Під час їх арешту було знайдено багато націоналістичної літератури. Слідство тривало майже 5 місяців (до 20 лютого 1943 р.). Основний склад підпілля ОУН на Сумщині було розстріляно, а тіла спалено на території тюрми. Скільки всього було знищено членів ОУН, точно невідомо, але за окремими свідченнями вціліли приблизно 90 людей. Серед арештованих та розстріляних в Сумах 20 лютого 1943 р. був також А. Шукатка («Шрам», «Гліб») (Архів УСБУ в Сумській обл., спр. П-13667, т. 1, арк. 189; Іванущенко, 2009, с. 18).

Пам'ять про А. Шукатку («Савченко», «Шрам», «Гліб») як діяча Сумського Проводу ОУН (б) відновлена в Сумах. Тут про діяльність ОУН розповсюджується інформація, література, проводяться наукові дослідження місцевими істориками та громадськими активістами. Протягом 2018 р. у місті Суми були розміщені білборди з портретом А. Шукатки.

Рішенням Сколівської районної ради від 09.08.2018 № 571, з ініціативи М. Клепуца (с. Козьова) та Р. Хоменця (м. Долина), А. Шукатці посмертно присвоєно звання «Почесний житель Сколівського району» у номінації «Видатний діяч ОУН».

У лютому 2019 р. на фасаді будинку бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка відкрили меморіальну таблицю, присвячену трьом провідникам ОУН (б) на Дрогобиччині у 1941–1944 рр.: А. Шукатці (1918–1943), В. Кобільнику (1904–1945) і В. Николаєві (1912–1944).

Висновки і перспективи подальших розвідок цього питання. Життєвий шлях А. Шукатки обірвався від рук німецьких нацистів у м. Суми. Однак його постать, діяльність, відданість ідеалам ОУН, прагнення до здобуття незалежності Україною є прикладом для наслідування сучасними поколіннями. З родини А. Шукатки вийшло багато патріотів, які боролися з окупантами, та за що відбували покарання на каторжних висилках. Багато з них так і не повернулися на рідну землю. Сьогодні потребують продовження пошуки відомостей про А. Шукатку, необхідно відшукати відомості про долю його дружини та дочки після депортації, про його участь у II Великому зборі ОУН як одного із 16 делегатів-крайовиків, який проходив із 1 до 4 квітня 1941 р. в Кракові та про його участь у діяльності в структурах ОУН на Сколівщині (1939–1941). Також необхідно опитати ще безпосередніх свідків тих подій.

Джерела і література

- Архів УСБУ у Львівській обл. – Архів Управління Служби Безпеки у Львівській області.
- Архів УСБУ в Сумській обл. – Архів Управління Служби Безпеки України в Сумській області.
- Бень, А.** (2011). *Батько Бандерів*. Київ: Атіка.
- В'ятрович, В.** (2015). *Україна: Історія з грифом «Секретно»*. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля».
- Галів, М.** (2009). Між серпо-молотом і свастикою: Дрогобич у 1939–1944 рр. *Нарис з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку XXI ст.)* (с. 337). Дрогобич: Коло.
- Галів, М.** (2010). Діяльність Дрогобицького обласного проводу ОУН (б) у липні 1941 року. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки, 16*, 92–101. Острог: НУ «Острозька академія».
- Гладилович, А.** (1997). «Кличе Україна, наша Батьківщина». *Дрогобиччина – земля Івана Франка, 4*, 362–371. Дрогобич: Відродження.
- Горбаль, М.** (2005). *Ресстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939–1950 (за архівними документами)*. Львів; Торонто: Літопис УПА.
- Гунчак, Т.** (2005). *Україна: ХХ століття*. Київ: Дніпро.
- Дем'ян, Г.** (1996). *Повстанський мартиролог*. Львів.
- Дем'ян, Г.** (2003). *Генерал УПА Олекса Гасин-«Лицар»*. Львів: Інститут народознавства НАН України.

- Дем'ян, Г. (1994, 17 вересня). Іван Шукатка-«Сомко». *Шлях Перемоги*, 438 (2110), с. 5. Київ.
- Іванущенко, Г. (2009). *ОУН-УПА на Сумщині* (Т. 2). Суми.
- Ільницький, В. (2012). *Героїчний чин ОУН і УПА на Дрогобиччині в роки Другої світової війни*. Дрогобич: Посвіт.
- Ільницький, В. (2016). *Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954)*. Дрогобич: Посвіт.
- Кентій, А. (1999). *Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946–1956 рр.)*. Київ.
- Ковальчук, В. (2001). *ОУН в Центральній, Південній та Східній Україні 1940–1950-ті рр.* Київ.
- Косик, В. (1993). *Україна і Німеччина у Другій світовій війні*. Париж; Нью-Йорк; Львів.
- Лялька, Я., Максимчук, П., Патер, І. та ін. (1993). *Літопис нескореної України: документи, матеріали, спогади* (Кн. I). Львів: Просвіта.
- Мелень, М. (1995). За святу правду-волю. *Хвилі Стрия: сторінки з історії культури та національно-визвольного руху. Сучасне літературно-мистецьке життя* (с. 146–152). Стрий: Щедрик.
- Мороз, О. (1993). Пишемо історію ОУН-УПА. *Галицька зоря*, с. 56–72. Дрогобич.
- Мороз, О. (1997). Кожне ім'я – невмируще. *Дрогобиччина – земля Івана Франка* (с. 439–440). Дрогобич: «Відродження».
- Патриляк, І. (2012). «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. Львів: Часопис.
- Посівнич, М. (Ред.). (2011). *Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали* (3-є вид.). Тернопіль: Астон.
- Сергійчук, В. (2005). *Український здви́г: Прикарпаття. 1939–1955*. Київ: Українська Видавнича Спілка.
- Футала, В. (2015). Український націоналістичний рух на Дрогобиччині у 20–50-х рр. ХХ ст.: український дискурс. *Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск*, 2, 145–154. Дрогобич.
- Футала, В. (2017). Дрогобицька область/округа ОУН в Українському визвольному русі 1940–1950-х рр.: до історіографії питання. *Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск*, 3, 284–299. Дрогобич.
- Ханас, В. (2012). Василь Николяк («Клен») – провідник ОУН Дрогобиччини. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 22, 427–438. Львів.
- Ханас, В. (2014). Василь Николяк – Голова Проводу ОУН (б) Дрогобицької області. *Український націоналізм: історія та ідеї*, 2, 45–49. Дрогобич: НІЦ ім. Д. Донцова.

References

- Arkhiv USBU u Lvivskii obl. – Arkhiv Upravlinnia Sluzhby Bezpeky u Lvivskii oblasti [Archive of the Security Service in Lviv region] [in Ukrainian].
- Arkhiv USBU v Sumskii obl. – Arkhiv Upravlinnia Sluzhby Bezpeky Ukrainy v Sumskii oblasti [Archive of the Security Service in Sumy region] [in Ukrainian].
- Ben, A.** (2011). *Batko Banderiv [Father Bandera's]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
- Viatrovych, V.** (2015). *Ukraina: Istoriiia z hryfom «Sekretno» [Ukraine: History with security classification]*. Kharkiv: «Klub Simeinoho Dozwillia» [in Ukrainian].
- Haliv, M.** (2009). Mizh serpo-molotom i svastykoiu: Drohobych u 1939–1944 rr. [Between Sickle-Hammer and Swastyka: Drohobych in 1939–1944]. *Narys z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.) – An Essay on the History of Drohobych (from the Ancient Times to the Beginning of the 21st Century)* (p. 337). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
- Haliv, M.** (2010). Diiialnist Drohobytskoho oblasnoho provodu OUN (b) u lypni 1941 roku [The Activity of Drohobych Regional OUN (b) Provid in July of 1941]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: Istorychni nauky – Scientific Notes of National University «Ostroh Academy»: Historic Sciences*, 16, 92–101. Ostroh: NU «Ostrozka akademiia» [in Ukrainian].
- Hladylovych, A.** (1997). «Klyche Ukraina, nasha Batkivshchyna» [«Ukraine is Calling, Our Motherland»]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobychchyna – Ivan Franko's Land*, 4, 362–371. Drohobych: Vidrodzhennia [in Ukrainian].
- Horbai, M.** (2005). *Reiestr osib, poviazanykh z vyzvolnoiu borotboiu na terenakh Drohobychchyny 1939–1950 (za arkhivnymy dokumentamy) [Register of persons connected to the liberation struggle in Drohobych Oblast 1939–1950 (Based on archival documents)]*. Lviv; Toronto: Litopys UPA [in Ukrainian].
- Hunchak, T.** (2005). *Ukraina: XX stolittia [Ukraine: The Twentieth Century]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
- Demian, H.** (1996). *Povstanskyi martyroloh [Insurgent Martyrologist]*. Lviv [in Ukrainian].
- Demian, H.** (2003). *Heneral UPA Oleksa Hasyn-«Lytsar» [UPA General Oleksa Hasyn-«Lytsar»]*. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].

- Demian, H.** (1994, September 17). Ivan Shukatka-«Somko». *Shliakh Peremohy – The Way of Victory*, 438 (2110), p. 5. Kyiv [in Ukrainian].
- Ivanushchenko, H.** (2009). *OUN-UPA na Sumshchyni [OUN-URA in Sumy Region]*. (Vol. 2). Sumy [in Ukrainian].
- Ilnytskyi, V.** (2012). *Heroichni chyn OUN i UPA na Drohobychchyni v roky Druhoi svitovoi viiny [The heroic act of OUN and URA in Drohobych region during Second World War]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
- Ilnytskyi, V.** (2016). *Karpatskyi kraj OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi (1945–1954) [The OUN Carpathian region in Ukrainian liberation movement (1945–1954)]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
- Kentii, A.** (1999). *Narys borotby OUN-UPA v Ukraini (1946–1956 rr.) [An outline of OUN-URA struggle in Ukraine (1946–1956)]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kovalchuk, V.** (2001). *OUN v Tsentralnii, Pivdennii ta Skhidnii Ukraini 1940–1950-ti rr. [OUN in Central, Southern and Eastern Ukraine 1940–1950]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kosyk, V.** (1993). *Ukraina i Nimechchyna u Druhii svitovii viini [Ukraine and Germany in World War II]*. Paryzh; Niu-York; Lviv [in Ukrainian].
- Lialka, Ya., Maksymchuk, P., Pater, I. et al.** (1993). *Litopys neskorenoi Ukrainy: dokumenty, materialy, spohady [The Chronicle of Unsubdued Ukraine: Documents, Materials, Memories]*. (Vol. 1). Lviv: Prosvita [in Ukrainian].
- Melen, M.** (1995). *Za sviatuiu pravdu-voliu [For the holy truth-freedom]. Khvyli Stryia: storinky z istorii kultury ta natsionalno-vyzvolnoho rukhu. Suchasne literaturno-mystetske zhyttia – Waves of Stryi: Pages on the History of Culture and the National Liberation Movement. Modern literary and artistic life* (pp. 146–152). Stryi: Shchedryk [in Ukrainian].
- Moroz, O.** (1993). *Pyshemo istoriiu OUN-UPA [We write the history of OUN-URA]*. *Halytska zoria – Galician star*, pp. 56–72. Drohobych [in Ukrainian].
- Moroz, O.** (1997). *Kozhne imia – nevmyrushche [Every name is immortal]. Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobychchyna – Ivan Franko's Land* (pp. 439–440). Drohobych: «Vidrodzhennia» [in Ukrainian].
- Patryliak, I.** (2012). *«Peremoha abo smert»: ukrainskyi vyzvolnyi rukh u 1939–1960-kh rr. [«Victory or Death»: Ukrainian Liberation Movement in 1939–1960's]*. Lviv: Chasopys [in Ukrainian].

- Posivnych, M.** (Ed.). (2011). *Zhyttia i diialnist Stepana Bandery: dokumenty y materialy* [The life and work of Stepan Bandera: documents and materials] (3rd ed.). Ternopil: Aston [in Ukrainian].
- Serhiichuk, V.** (2005). *Ukrainskyi zdvyh: Prykarpattia. 1939–1955* [The Ukrainian shift: Precarpathian Ukraine. 1939–1955]. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].
- Futala, V.** (2015). *Ukrainskyi natsionalistychnyi rukh na Drohobychchyni u 20–50-kh rr. XX st.: ukrainskyi dyskurs* [The Ukrainian Nationalist Movement in Drohobych Region in 1920s–1950s: Ukrainian Discourse]. *Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk. Spetsvypusk – Drohobych Local History Collection. Special Issue, 2*, 145–154. Drohobych [in Ukrainian].
- Futala, V.** (2017). *Drohobytyska oblast/okruha OUN v Ukrainському vyzvolnomu rusi 1940–1950-kh rr.: do istoriohrafii pytannia* [Drohobych OUN Region/Okruha in Ukrainian Liberation Movement of 1940s–1950s: to the historiography of the issue]. *Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk. Spetsvypusk – Drohobych Local History Collection. Special Issue, 3*, 284–299. Drohobych [in Ukrainian].
- Khanas, V.** (2012). *Vasyl Nykoliak («Klen») – providnyk OUN Drohobychchyny* [Vasyl Nykoliak («Klen») – is the leader of OUN of Drohobych region]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist – Ukraine: Cultural Heritage, National Consciousness, Statehood, 22*, 427–438. Lviv [in Ukrainian].
- Khanas, V.** (2014). *Vasyl Nykoliak – Holova Provodu OUN (b) Drohobytiskoi oblasti* [Vasyl Nykoliak – is a Chairman of OUN (b) Provid of Drohobych Region]. *Ukrainskyi natsionalizm: istoriia ta idei – Ukrainian Nationalism: History and Ideas, 2*, 45–49. Drohobych: NITs im. D. Dontsova [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.11.2019